

‘De politicus die banen wil terughalen, krijgt robots’

De globalisering is op haar retour, toont nieuw onderzoek. Protectionisme? Nee hoor, de Chinese economie wordt volwassen.

Door onze redacteur
Mark Beunderman

AMSTERDAM. Aanwijzingen dat de globalisering op haar retour is, waren er al. Nu is er ook academisch bewijs, van een Nederlandse econoom.

In een net gepubliceerde studie presenteert de Groningse hoogleraar Marcel Timmer gegevens over het grote waarom van de malaise in de wereldhandel. Die groeiende de voorbije jaren veel minder snel. Afgaande op de Wereldhandelsmonitor van het Centraal Planbureau neemt de internationale handel dit jaar helemaal niet meer toe. Grote rederijen merken dat. Het Deense Maersk maakt, ook na recente massaontslagen, nauwelijks winst. Onlangs ging de Zuid-Koreaanse rederij Hanjin failliet.

Timmer, hoogleraar economische groei en ontwikkeling, ziet een „fundamentele verandering” in de relatie tussen handel en wereldwijde productieprocessen. „Per dollar productie zijn er steeds minder importen nodig”, zegt hij. Het aandeel van het wereldwijde inkomen dat uit de import van goederen en diensten bestaat, daalt sinds 2011 licht, terwijl het voor de crisis zeer snel toenam.

Timmer levert hiervoor een verklaring die, te midden van het huidige felle debat over globalisering, opmerkelijk is: een van de belangrijkste pijlers van globalisering staat onder druk. Dit is de zogeheten internationale fragmentatie van productieketens. Vroeger vonden de verschillende productiefasen in één land plaats. Maar door betere transport- en communicatiemogelijkheden werd het steeds makkelijker en goedkoper om onderdelen te laten maken in steeds meer landen. „Die fragmentatie groeide in de jaren negentig en het eerste decennium van deze eeuw heel snel, maar sinds 2011 is dat gestopt.”

Vermoed werd al dat dit een rol speelt in de stagnerende handel. Nieuw is, zegt Timmer, dat hij de fragmentatie empirisch heeft onderzocht in samenhang met de andere belangrijke oorzaak: de zwakke vraag naar zware goederen als machines. Door de onzekere tijden na de crisis blijven investeringen wereldwijd nogal achter. Voor de productie van machines, apparaten en voertuigen worden altijd veel onderdelen en grondstoffen verhandeld. „Allebei de factoren zijn elk ongeveer voor de helft verantwoordelijk voor de afnemende handelsintensiteit van de wereldeconomie.”

Hoe kunt u zien dat de fragmentatie van productie afneemt?

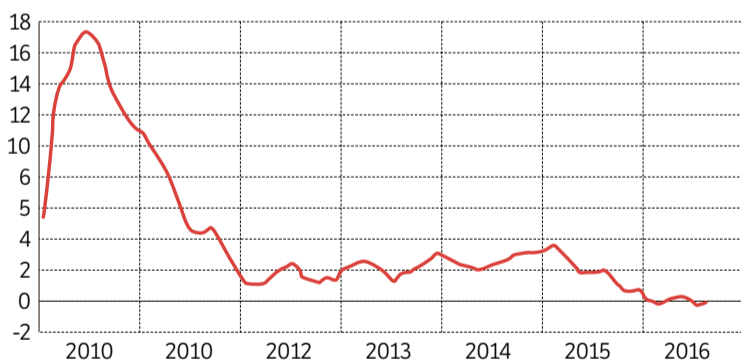
„We hebben gekeken naar gegevens over de productieketens van 836 industriële goederen wereldwijd. Bij de meeste van die ketens is er minder buitenlandse handel. Neem de productie van een auto in China. Vlak voor de crisis importeerde China per 1 dollar aan productie-

FOTO ISTOCK

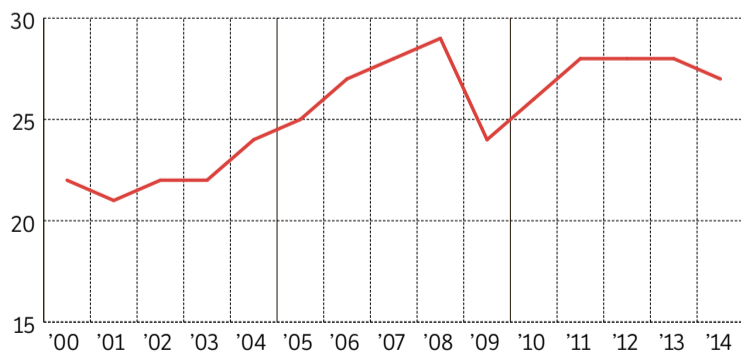
Goederenhandel groeit niet meer, rol van import daalt

Volume wereldwijde goederenhandel,
procentuele groei in laatste 3 maanden t.o.v. jaar eerder

NRC 241116 / EvG / Bron: CPB

Import van goederen en diensten
als percentage van wereldwijd bbp

NRC 241116 / EvG / Bron: RUG

waarde 30 cent aan buitenlandse onderdelen. Nu is dat 20 cent.”

Neemt het protectionisme in de wereld toe of is er iets anders gaande?

„Voor meer protectionisme is geen bewijs. Waarschijnlijk is dat bedrijven zich meer bewust zijn geworden van de nadelen van productie in het

buitenland. Soms valt de kwaliteit van de producten of de dienstverlening tegen. Een andere verklaring is de snelle technologische innovatie. Die zorgt nu soms voor verplaatsing van productie terug naar rijkere landen. Werk dat door computers of robots wordt overgenomen, kan een bedrijf vaak weer ‘thuis’ laten doen.”

In de titel van uw studie staat ‘peak trade’. Is de piek in de wereldhandel bereikt?

„Dat is niet zeker. De wereldwijde vraag kan ook weer aantrekken. En misschien is er nog wel ruimte voor nieuwe fragmentatie van productieketens, zeker bij de handel in diensten. De econoom Richard Baldwin noemt als voorbeeld ziekenhuisoperaties die op afstand kunnen worden uitgevoerd. Een neurochirurg in India kan dan hier iemand opereren. Het bijzondere is dan wel dat handel in de toekomst ook ten koste kan gaan van hooggeschoolde arbeid in het Westen.

„Wel zijn sommige factoren voor de tragere handelsgroei structureel. China was dé aanjager van de groei van de wereldhandel, maar is dat nu niet meer. De productie in China is minder afhankelijk van import omdat men door technologische vooruitgang meer goederen zelf kan produceren. Ook worden de Chinezen rijker. Hun consumptie verschuift van goederen naar diensten, en die zijn minder handelsintensief.”

Is het erg dat de groei van de wereldhandel vertraagt?

„Zo bezien niet. Het is een teken van het volwassen worden van China en niet het gevolg van protectionisme”.

Critici van vrijhandel zeggen dat het verplaatsen van productie naar elders veel banen kost. Is het goed dat dit niet verder lijkt te gaan?

„Het is waar dat laagopgeleiden in westerse landen hebben geleden onder de fragmentatie van productieketens. Maar we moeten de handel niet van alles de schuld geven. Veel van het banenverlies komt niet door handel, maar door technologische ontwikkeling. Automatisering vervangt banen voor laaggeschoolden die routinematige werkzaamheden verrichten. Politici als Trump kunnen daarom niet zomaar beloven dat alle banen ‘terugkomen’. De banen die een bedrijf pakweg twintig jaar geleden naar China verplaatste, zijn misschien door technologie alweer verdwenen. Een politicus die banen wil terughalen, krijgt robots.”

CV

Marcel Timmer (Veendam, 1970) is hoogleraar Economische groei en ontwikkeling aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij doet in samenwerking met onder meer de Wereldhandelsorganisatie, de Wereldbank en de OESO onderzoek naar internationale productieketens en de effecten daarvan, zoals ongelijkheid.